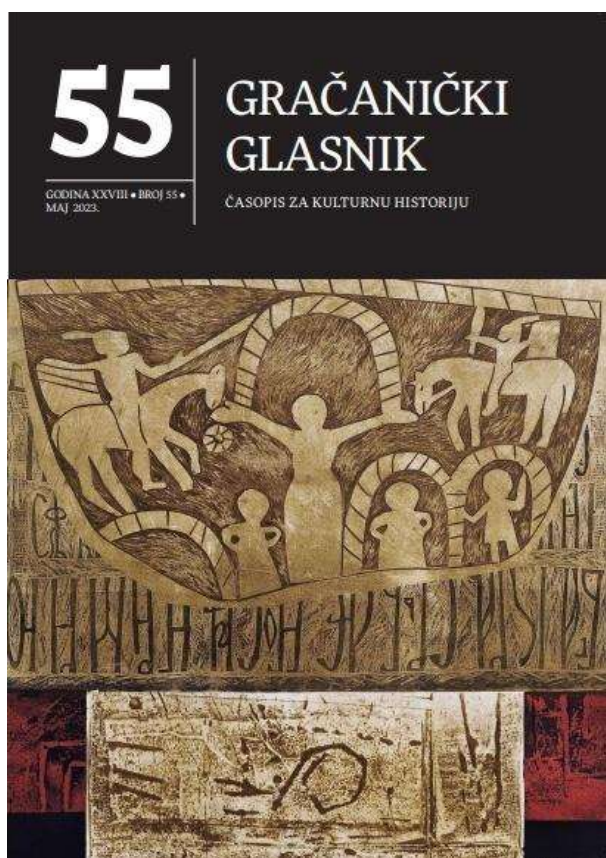

Prof. dr. Dževad DRINO
Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

**„Gračanički glasnik“, Časopis za kulturnu historiju, Izdavačka kuća
“Monos”, Gračanica, God. XXVIII, br. 55, Gračanica, 2023, 221 str.**

U maju 2023. godine iz štampe je izašao 55. broj *Gračaničkog glasnika*, Časopisa za kulturnu historiju, koji izdaje Izdavačka kuća “Monos” iz Gračanice. Časopis je štampan u tiražu od 300 primjeraka i indeksiran u bibliografskoj bazi CEEOL. Radi se o već afirmiranom časopisu za kulturnu historiju koji ima ustaljenu strukturu od devet rubrika i to: Povodom, Teme, Prošlost, Građa, Zavičaj, Riječ, Prikazi, Listovi i Dodatak. Iako se radi o lokalnom časopisu od samog početka ostao je otvoren za saradnju historičarima i istraživačima različite provenijencije iz Bosne i Hercegovine, regiona i šire. U ovom 55. broju *Gračaničkog glasnika* objavljeno je ukupno 25 priloga na 221 stranici teksta.

Na početku ovog prikaza želim doslovno ponoviti misao koju sam izrekao na promociji časopisa *Novi Divan*, izdavača Bosanski kulturni krug iz Travnika, i to: “da je ovaj časopis (sa tradicijom od ratne 1993. godine), uz časopis *Gračanički glasnik*, koji uređuje dr. Omer Hamzić, najbolje regionalno glasilo za kulturu i umjetnost u Bosni i Hercegovini“. Vjerovatno ćete se zapitati otkud ovakva laskava ocjena? To je zato što *Gračanički glasnik* obrađuje filigranske teme, pitanja prostorno-vremenske dinamike ljudskog društva jednog mikrolokaliteta, on nije samo šetnja između ruševina

starih civilizacija i njihovih ulomaka prošlosti, nego svakako i uzlet ljudskog uma. Filozofu Kalimahu iz Kirene pripisuju onu poznatu sentencu “Velika

knjiga – Velika dosada”, ali pošto je Kirenaika (današnja Libija) podaleko od Gračanice, pa veliki filozof zasigurno ni geografski ni vremenski nije mogao imati uvid u tekstove objavljene u ovom broju *Gračaničkog glasnika*, ta misao se ne odnosi na njega! Ali zato sigurno jeste atički pjesnik Menandar, koji u četvrtom stoljeću stare ere piše da oni koji umiju da čitaju, vide dvostruko! Za one u Gračanici i šire “koji vide dvostruko” – *Glasnik* je neizostavan dio kulturno-civilizacijskog procesa ove sredine.

Šta pokreće svaki kulturno-civilizacijski proces?

U početku bijaše “riječ” – duhovna tradicija jedne civilizacije je više od Herderovog “narodnog duha” (Volksgeist), Kant piše da geografija i historija ispunjavaju cijelu oblast našeg znanja – geografija prostor, historija vrijeme. Povijest nam nabraja mrtve jezike – sanskrt, starogrčki, latinski, staroslavenski, sumerski ..., ali i narode koji su nestali - Etrušćani, Skiti, Hiti, Feničani, Hazari ... umalo se nisu na ovu listu dodali bosanski jezik i Bošnjaci! Stoga se pisana riječ u Bošnjaka mora staviti na stepenicu više, jezik pažljivo njegovati, a ovakva pisana tradicija što se radom saradnika, nataložila u *Glasniku*, staviti na zaslužno mjesto u kulturnoj povijesti grada i regije. Uostalom, još je koncem 18. stoljeća njemački filozof Herder napisao da će granice između pojedinih nacija uspostavljati lingvisti, a ne generali.

Gračanica nije više samo mjesto gdje ljudi vrijedno rade i dobro žive, gdje se dobro jede i pije, gdje je dobra voda, čist zrak i zdrava okolina – jer razvoj grada nosi nove izazove! Gračanica, smatram, danas izdaje bolji časopis za kulturu nego Tuzla i Doboj zajedno, slikari i književnici više nisu lokalni ekscentrici, nikakvo lokalno čudo, gdje i sport svakako spada u oblast projektovane ljudske nadgradnje, gdje i sutrašnjica donosi gradski muzej – jer, grad koji nema muzeja nije grad, to je kulturna provincija, ona Kikićeva *Provincija u pozadini*, bez obzira koliki je budžet ili koliko ima stanovnika.

Stoga je s pravom početak ovog 55. broja u znaku odluke Gradskog vijeća od 28. februara, i prve pojave imena **Gradski muzej** u dokumentima grada Gračanice, u tekstovima Edina Šakovića – magistranda pravne historije, te mog kolege sa Univerziteta u Zenici, dr. Esada Delibašića. Magistar Ago Mujkanović iz Tešnja, nastavlja svoja hodološka istraživanja obradom prahistorijske gradine Lepar, a Majda Šutić istraživanjima na prostoru Lukavca, te Marko Matolić utvrde Branič. U povodu 400. godišnjice prvog pomena katoličke župe Gračanica i dovršenja filijalne crkve, dr. Omer Hamzić je uradio kvalitetan prilog, a Hamza Memišević obrađuje dvije Muslimanske

rezolucije iz perioda drugog svjetskog rata. Arhivsku građu iz gračaničke povijesti već godinama uređuje i objavljuje Mina Kujović, dok su neizostavni likovi zavičaja; Hasan Tahsin-eff Hadžiefendić-Hadžikadija, te Ćamil Naimkadići, Zećir Alefendić. Književni dio je posvećen poeziji Jusufa Trbića iz Bijeljine, dosada znanom po novinarskom umijeću, a likovni slikar u Sea-du Emriću iz Bužima, za kojeg su mnogi saglasni da predstavlja najznačajnijeg slikara bosanske moderne danas! *Glasnik* oduvijek njeguje kategoriju prikaza novih knjiga, ovdje su prikazane baštinske studije: Od moderne do postdigitalne kulture (Lejle Kodrić Zaimović), vodič kroz Arhiv Bošnjačkog Instituta-Fondacija Adila Zulfikarpašića, te najnovije djelo književnika Zlatka Dukića (*Držte načelnika*). *Glasnik* završava prikazom dva izdanja Instituta za historiju u Sarajevu: Mehmed Ali-paša, *Ljetno putovanje u Bosnu i Hercegovini* (priredila Hana Younis), Zbornikom radova *Ustavnost kroz historiju*, te intrigantnim djelom Amira Duranovića *Islamska zajednica u jugoslovenskom socijalizmu*. Završetak ovog broja čine listovi *Gračaničkog kalendara*, malog ali dragocjenog dodatka svakom broju časopisa.

Civilizacija počinje tamo gdje se na svakih 1.000 stanovnika objavi jedna knjiga, kaže standard UNESCO. U susjednoj Hrvatskoj štampa se tako pola knjige, dok se u Bosni i Hercegovini ova statistika uopće ne vodi! Civilizacija se sa 5-6 hiljada godina vlastite tradicije, mjeri knjigama – ne arheološkim iskopinama, ne piramidama, ne junaštvom – samo i isključivo knjigama! Za Hrvatsku, kao i za Bosnu i Hercegovinu civilizacija, zanimljivo, počinje ne na Zapadu, nego na Istoku – u Srbiji, gdje se objavljuje najveći broj knjiga u regiji; nije ciljani pritisak na bosanski jezik slučajno sa istočne strane, jer jezik pripada onome čije su knjige.

Svaka historija se gradi od dokumenata i ideja, od izvora ali i mašte, reći će Fernand Braudel, što je vidljivo na historiografskim tekstovima u *Glasniku*. Kultura, pak, sadrži dvije komplementarne komponente – znanje i osjećaje, prvom se bavi znanost, drugom umjetnost. *Habent Sua, fata libelli* – knjige imaju svoju sudbinu, same se brane pred vremenom, tako i *Glasnik*. Učiti ljude – ali i učiti od ljudi, istaknuti je moto *Gračaničkog glasnika* – proučavanjem prošlosti želi se olabaviti stisak sadašnjosti. *Glasnik* je ravnopravno obrađivao historijske likove narodnih heroja ovog kraja, ali i ustaškog logornika Pjanića; herojstvo porodice Prohić u zaštiti Jevreja, ali i odnos doglavnika Adem-age Mešića u tzv. Nezavisnoj Državi Hrvatskoj - zahtjevne teme traže uvijek i odgovorne autore.

Na kraju – šta je *causa finalis*? Mnogi me studenti i prijatelji pitaju – čemu časopisi danas? Jesu li možda izgubili bitku s agresivnom navalom internet informacija? Kao što je i dolazak filma izmamio uzdahe – *teatar je mrtav* – a vidimo da je i danas živ i nevjerovatno zdrav, tako i časopisi za kulturu imaju svoju vitalnost i vlastiti život! Evo i *Glasnik* uđe u 28 godinu i 55 brojeva, s uvijek kvalitetnim i prepoznatljivim dizajnom, ali i onim najvažnijim – dobrim sadržajem.

Antropologinja Margaret Mid, na upit šta ona smatra najranijim znakom civilizacije u ljudskoj kulturi, daje zanimljiv odgovor? Očekivali su da govori o oruđima, glinenim posudama, grnčarskom kolu ili obrađenom kamenu za žrvanj ili točak! Umjesto toga kazala je da je najraniji znak civilizacije butna kost sa zaraslim prelomom! Objasnila je da u životinjskom svijetu umireš kad polomiš nogu – ne možeš pobjeći od opasnosti, niti da nađeš pitku vodu, niti da loviš hranu – naprotiv, ti postaješ lovina za druge. Niti jedna životinja u divljini ne može da preživi da bi joj zarasla butna kost! Ona koja je, pak, zarasla, dokaz je da je neko pružio pomoć, vodio računa o rani, previjao, prenio na bezbjedno mjesto – tu počinje civilizacija! *Gračanički glasnik* je zarasla butna kost intelektualne Gračanice!

Raznolikost i kvalitet obrađenih i predstavljenih tema i radova i u ovom 55. broju, pri čemu se mora istaknuti predanost i stručnost autora da se uhvate u koštac s brojnim preprekama i istraživačkim problemima, kako bi popunili određene bjeline iz gračaničke prošlosti i sadašnjosti, preporučuju *Gračanički glasnik* ne samo naučnoj i stručnoj, već i široj čitalačkoj javnosti.